

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ США

Аналізуємо методологічні засади становлення економічної системи США. Зокрема, досліджується зміст та застосування в економічній політиці цієї країни різних економічних концепцій, які забезпечили формування сучасної високоефективної економічної системи США.

Ключові слова: методологічні засади, економічні концепції, сучасна економічна система, еволюція економічної системи США.

Assist. prof. Ya.V. Kul'chyts'kyj – NUFWT of Ukraine, L'viv

Methodological formation foundations of contemporary economic USA system

In article analyse the methodological formation foundations of economic USA system. Specifically, investigates maintenance and application in economic policy of this country of different economic conceptions, which provided forming of contemporary high-performance economic USA system.

Keywords: methodological foundations, economic conceptions, contemporary economic system, evolution of economic USA system.

Сполучені Штати Америки є найбагатшою і економічно найпотужнішою країною сучасного світу, яка відіграє ключову роль у світовій економіці та політиці, а також формуванні поглядів на суспільство та економічний лад. Економічну роль США можна вимірювати різними показниками, але, можливо, найбільш показовим є значення, позиція американського долара, коли нині за межами країни перебуває в обігу близько двох третин його загальної маси [10, С. 30].

Сьогодні США – це держава з високорозвинутою економікою інтенсивного типу, більш передовою порівняно з іншими країнами галузевою і відтворюючою структурами. Як свідчать міжнародні порівняння, економічна система США забезпечує найвищі показники ВВП на душу населення, а з більшості найважливіших напрямів науково-технічного розвитку, технічної озброєності підприємств, ступеня насиченості господарства інформаційними технологіями, сучасними системами зв'язку тощо США випереджує своїх конкурентів [4, С. 116; 9].

Як слушно зазначають Дж.Сакс і О. Пивоварський, "серед усіх високорозвинутих індустріальних країн Сполучені Штати, мабуть, краще за інших збігаються з хрестоматійною ілюстрацією вільного ринку (хоч, зрозуміло, реальне життя сильно відрізняється від описів економічного підручника). У США сформувалася сильна, конкурентоспроможна економіка, в якій урядові відведено дуже обмежену роль. Політичне мислення у Сполучених Штатах традиційно базується на недовірі до занадто сильної урядової влади... Необхідно зазначити, що багато засновників Сполучених Штатів були палкими прибічниками теорії Сміта. Сукупність політичної філософії країни, її масштабів, розмаїття культурних та інших традицій, а також мирні умови її існування під захистом двох океанів – усе це сприяло тому, що історично уряд мало втручався в економіку, яка бурхливо розвивалася" [7, С. 312].

Сполучені Штати виявилися єдиною країною, що не тільки не зазнала руйнівного впливу економіки від Другої світової війни, а навпаки, вийшла з участі у війні зі зміцнілою економічною системою оновленого зразка. Випускаючи військове спорядження упродовж воєнної кампанії, США не припиняли виробництво товарів цивільного призначення.

Війна змінила структуру американської економіки. Випереджаючими темпами почали розвиватися виробничі потужності у кольоровій металургії й металообробній галузі. У 6 разів зросло виробництво алюмінію, а випуск літаків – у 16 разів. У розпал війни США давали 60 % світового промислового виробництва [4, С. 103]. У цей період значно зросла роль держави, яка виступила замовником виробництва зброї, боєприпасів, аmunіції, продовольства і т.д., за її рахунок здійснювалося будівництво нових підприємств. Після завершення війни частка США становила 2/3 золотого запасу і 1/3 експорту капіталістичного світу [5, С. 330].

Важливим кроком американського уряду у сфері державного регулювання економіки став прийнятий Конгресом у 1946 р. "Акт про зайнятість", що зобов'язував уряд сприяти досягненню повної зайнятості, збільшенню масштабів виробництва та купівельної спроможності населення. При цьому широко використовувалося короткотермінове програмування, яке ґрунтувалося на індикативних методах, що визначали певні орієнтири розвитку, але не були обов'язковими для приватних корпорацій.

На початку 60-х років адміністрацією президента Л. Джонсона запропоновано програму, центральним пунктом якої було подолання бідності, що на той час охопила значну частину населення. Саме боротьба з бідністю проголошена головною метою внутрішньої політики. Проте внаслідок загострення не менш важливих соціально-економічних проблем програма подолання бідності не була виконана у повному обсязі.

У 70-х роках ХХ ст. США зіткнулися з проблемою загострення інфляції, що супроводжувалося зниженням продуктивності праці, темпів економічного зростання. Криза світового капіталістичного господарства 1973-75 рр. у гострій формі проявилася в Америці, хоча, безперечно, за своїми показниками поступалася великій депресії 1929-33 рр. Скорочення виробництва, що охопило більшість галузей промисловості, супроводжувалося істотним зростанням цін та високим рівнем інфляції, циклічна криза переплелася із структурною, сировинною і валютно-фінансовою, різко скоротилася зайнятість. Таким чином, об'єктивний хід розвитку подій створив передумови, що підірвали значення кейнсіанської моделі, яка лежала в основі державної економічної політики. На зміну кейнсіанській моделі була запропонована неоконсервативна модель державного регулювання ринкових відносин, яка втілювалася на практиці у роки правління адміністрації президента Р. Рейгана і отримала назву "рейганоміки".

"Рейганоміка" ґрунтувалася на рекомендаціях неоконсерваторів, зокрема, теорії монетаризму американського дослідника М. Фрідмена, згідно з якою доцільним є послаблення втручання держави в економіку, оскільки воно, начебто, сковує підприємницьку ініціативу, обмежує можливості бізнесме-

нів. Метод теоретичних досліджень цього економіста вважають суб'єктивно-позитивістським, що ґрунтується на емпіричних та статистичних узагальненнях. Позитивізм полягав у тому, що ця теорія була цілком зорієнтована на практичне застосування, а суб'єктивізм, як одна з ознак належності до неокласичного напрямку в економічній теорії, виявився у тому, що М. Фрідмен враховує дію психологічного чинника, мотивів поведінки людини у різних економічних ситуаціях. Психологічні чинники розглядаються як рівноправні складові врівноважування економічної системи.

На переконання згаданого автора, принциповим методологічним підходом до дослідження капіталістичної економічної системи є визнання необхідності забезпечення економічної свободи, яка зумовлює всі інші свободи у суспільстві. Економічна свобода, завдяки якій реалізується ідея суспільної рівноваги, є органічною складовою ринкової економічної системи, що перебуває у процесі постійного розвитку. Визначальною рисою ринкової системи залишається вільна конкуренція, яка має пронизувати всі сфери суспільного життя, щоб забезпечувати умови автоматичного саморегулювання економіки. Ідея економічної свободи реалізується, на думку М. Фрідмена, невтручанням держави в економіку та зменшенням тієї частки національного продукту, що становить доходи держави і є матеріальною основою державних "вмонтованих стабілізаторів". Державне втручання в економіку, наголошує учений, блокує дію стихійних регуляторів, що сприяють встановленню рівноваги, воно зорієнтоване на короткотермінову перспективу: будь-які непередбачені зовнішні чинники можуть спричинити відхилення від вибраного напрямку. Таким чином, діяльність держави обмежується, по-перше, створенням умов для вільного функціонування ринку, а не для його регламентації; по-друге, забезпеченням безпеки громадян; по-третє, законодавчою функцією та контролем за дотриманням законодавства. Ринкова система має великий внутрішній потенціал самоврівноважування, саморегулювання. Коли в ринковому механізмі й виникають диспропорції, то тільки через надмірне зовнішнє втручання. Тому втручання в економіку необхідно обмежити макроекономічною сферою, зокрема контролем за грошовим обігом [3, С. 421-430].

Ще однією складовою теоретичної платформи неоконсерваторів були тісно пов'язана з монетаризмом теорія пропозиції, розроблена американськими економістами А. Лаффером, М. Фельдстайном та ін., а також теорія раціональних очікувань ще одного американського дослідника Р. Лукаса. У цілому їхні погляди були близькими до концептуальних положень економічної філософії Ф. Гайєка. Виступаючи проти державного регулювання економіки, вчені вважали, що регулювання є неминучим злом, яке призводить до зниження ефективності й сковує ініціативу підприємців. Основна ідея концепції пропозиції полягає у відході від кейнсіанських методів стимулювання попиту і зосередженні уваги на чинниках, що визначають пропозицію. Зокрема, податки розглядаються як головний інструмент економічної політики. Кейнсіанському бюджетному регулюванню протиставлено політику зниження податків з метою стимулювання інвестицій, запропоновано відмовитися від прогресивного оподатковування, знизити податкові ставки і т.п. На думку ав-

торів концепції пропозиції, збільшення податкового тягара породжує бюджетні дефіцити. Навпаки, зменшення податкових ставок, хоча і викликає неминуче скорочення обсягу державних прибутків, але тільки тимчасово, на відносно невеликий проміжок часу.

Економічний зміст так званої "кривої Лаффера" полягає у тому, що коли податковий прес переходить оптимальну межу, то надходження до бюджету спочатку зростають, але з часом починають зменшуватися, оскільки зниження прибутковості виробництва зумовлює зниження ділової активності, зростання схильності до споживання та скорочення інвестицій. Водночас розширюється сфера тіньового бізнесу, тіньова економіка. Навпаки, згідно з ефектом А. Лаффера, у тривалій перспективі зниження податкових ставок забезпечить зростання заощаджень, інвестицій і зайнятості, а це призведе до зростання виробництва і збільшення прибутків, що підлягають оподаткуванню, а отже, до зростання загальної суми податкових надходжень до бюджету. При цьому А. Лаффер підкреслив необхідність і важливість визначення оптимальної ставки податку, яка залежить від багатьох чинників: економічної ситуації у країні, обсягу і структури сфери матеріального виробництва, культурних, національних психологічних та інших чинників [3, С. 437].

На думку автора теорії раціональних очікувань американського дослідника Р. Лукаса, економічні агенти прогнозують наслідки будь-якого впливу на економіку, виходячи із знання закономірностей її функціонування, і згідно з цим формують свою економічну поведінку. Вони прогнозують свою діяльність і ці прогнози набагато досконаліші, ніж ті, які можна отримати на основі моделювання [3, С. 432].

Отже, не варто розглядати споживачів і підприємців тільки як об'єкти макрорегулювання, бо очікування людей настільки ж важливі для економіки, як і економічна політика уряду. Так, прогноз зростання інфляції негайно прискорює це зростання. Утвердилися два підходи до оцінки очікувань. Теорія адаптивних очікувань припускає такий підхід, коли фірми спираються на минулий досвід і коригують свої дії, виходячи з подій минулого, тенденцій і підтверджень або помилок минулих прогнозів. Теорія раціональних очікувань спирається на інформацію, засновану на аналізі, прогнозах і оцінках майбутніх економічних подій. Теорія раціональних очікувань відзначає розходження у підходах кейнсіанців і монетаристів. Дж. Кейнс виходив з того, що можливості держави в галузі одержання економічної інформації ширші, ніж можливості фірм. М. Фрідмен і Р. Лукас на відміну від Дж. Кейнса вважають, що фірми у стані прогнозувати очікувані зміни і вживати заходів, спрямованих на "нейтралізацію" економічних рішень уряду. Іншими словами, за гіпотезою раціональних очікувань, всі учасники подій, і уряд, і фірми, усвідомлюють, яка буде модель майбутнього розвитку і якого заходу потрібно прийняти фірмам у випадку прийняття урядом того чи іншого рішення [6, С. 175].

Ми поділяємо висновок Н. Татаренко, що нові неокласики запропонували формувати економічну політику держави так, щоб вона забезпечувала стабільність рішень та законів, щоб зміна грошових та фіскальних правил не пов'язувалася з тимчасовими потребами державного бюджету, щоб нові пра-

вила набирали чинності упродовж достатнього проміжку часу, аби агенти могли адаптувати і прогнозувати свої дії. Прямим наслідком цього стала б цілковита деполітизація важливих короткотермінових процесів фінансового та грошового регулювання. Узагальнюючий висновок нові неокласики формулювали так: результати політики багато в чому визначаються суб'єктивними оцінками та очікуваннями агентів, на які можна впливати не тільки з допомогою економічних дій [3, С. 434-435].

Таким чином, спираючись на проаналізовані теоретичні концепції, команда президента Р. Рейгана висунула наступні головні постулати своєї реформаторської програми: 1) скорочення податків на корпорації та особистих прибуткових податків; 2) обмеження урядових витрат за рахунок скорочення соціальних програм; 3) дерегулювання підприємницької діяльності; 4) здійснення жорсткої кредитно-грошової політики з метою подолання інфляції. При цьому уряд "відпустив" ставки банківського відсотка, коли вони згодом почали сягати 20 %, що дуже позитивно вплинуло на функціонування національної економічної системи. Крім цього, було взято курс на істотне скорочення податків: поетапне зниження прибуткового податку на 23 %, скорочення максимальної податкової ставки на прибутки від капіталу з 70 до 50 %.

Філософія такої економічної політики полягала у наступному: передбачалося, що внаслідок скорочення податків, відповідно до теорії пропозиції, збільшаться інвестиції у виробництво, що створить нові робочі місця, сприятиме зростанню національного доходу, а це, по-своєму, призведе до збільшення податкових надходжень до бюджету, незважаючи на зниження ставок оподаткування. Проте надії на швидку й позитивну реакцію фірм на зниження податків не виправдалися. Очікуваного зростання інвестицій в економіку не відбулося, не була відвернена й чергова економічна криза [5, С. 333-334; 6, С. 175-176; 10, С. 48-52].

Тим не менш, на думку Б. Гаврилишина, Р. Рейгану "...пощастило збудити американський індивідуальний і колективний егоїзм і знову пробудити віру у велику долю країни. Він обстоював менш регульоване, менш централізоване управління державою і надав суспільству нового динамізму" [2, С. 221].

Як зазначає Е. Лортикян, внаслідок податкової реформи 1981 р. виграли головним чином заможні прошарки населення, у той час як від згортання низки соціальних програм насамперед постраждали малозабезпечені родини. Йдучи назустріч новим президентським виборам, республіканці не могли не враховувати критичні зауваження на адресу закону 1981 р. Вже прийнятий сенатом у 1986 р. новий Закон про податкову реформу поширював податкові стимули не тільки на привілейовані верстви, але й на всіх громадян, зробивши ставку на посилення приватної ініціативи у більш широких прошарках населення. Так, відповідно до Закону "стеля" особистих прибуткових податків знижувалася з 50 % до 28 %, а податку на прибуток корпорацій – з 46 % до 34 %. Закон звільнив 6 млн. громадян з низькими прибутками від сплати федеральних податків. Встановлено систему, при якій особи з однаковими прибутками сплачували б приблизно однакові податки. Проте новий Закон підривав принцип прогресивного оподаткування, за яким особи з високими прибутками

сплачували більший відсоток, ніж особи з низькими прибутками. Встановлювалося тільки дві ставки: 15 % – оподаткування доходів, нижчих за 29750 дол. на рік на сім'ю і 28 % – на доходи, що перевищували цей рівень [6, С. 176].

Крім перелічених заходів, було знято обмеження на ведення інвестиційного бізнесу комерційними банками. Всі ці заходи сприяли економічному зростанню США. Так, у 1986 р. частка країни становила близько 34 % промислового виробництва розвинутих капіталістичних країн і 20 % їхнього зовнішньоторговельного обігу [5, С. 334]. Водночас, на думку дослідників, надмірне послаблення регулювальної ролі держави знизило увагу до розвитку науки і наукомістких галузей, впровадження досягнень НТР в економіку [6, С. 177]. Проте у кінцевому підсумку на початку 90-х рр. минулого століття економічна система Сполучених Штатів продовжила рух уперед.

Починаючи з 1992 р., після перемоги на президентських виборах демократів на чолі з Б. Клінтоном, відбувається перехід до більш зваженої макроекономічної політики, заснованої на теоретичних концепціях неокейнсіанства. Економічна діяльність уряду спрямовувалася на оздоровлення економіки шляхом стимулювання інвестиційного процесу. Зокрема, у бюджетній політиці вирішено відкинути підходи неоконсерваторів при одночасному визнанні позитивної ролі державного макроекономічного інструментарію. План стабілізації економіки президента Б. Клінтона охоплював три програми: 1) стимулювання економіки шляхом збільшення кількості робочих місць; 2) інвестування економіки, яка пропонувала пільгове фінансування для приватних інвесторів і цільові капіталовкладення; 3) скорочення бюджетного дефіциту за рахунок скорочення урядових витрат і збільшення податків. Як зазначають П. Леоненко, П. Юхименко, для додаткового залучення капіталів до сфери матеріального виробництва поряд з податковою реформою застосовувалося істотне підвищення облікових ставок на банківський кредит, що позначилося на русі капіталів у міжнародному масштабі, стимулювало інтенсивний приплив в американську економіку капіталів інших країн, що дозволило забезпечити фінансування модернізації економіки значною мірою за "чужий рахунок". Внаслідок здійснення нової економічної політики, США пережили період сталого економічного зростання. Так, темпи зростання економіки США становили 2,9 %, тоді як у Німеччині – 2, Великій Британії – 1,9, Франції – 1,5, Японії – 0,8 %. Федеральний бюджет вперше з 1951 р. став профіцитним, зокрема у 2000 фінансовому році профіцит становив 237 млрд. дол. [5, С. 334].

Однак, як підкреслює сучасний польський економіст Т. Ковалік, зміни, запропоновані урядом Б. Клінтона, не були послідовними, тому їх важко однозначно оцінити. З одного боку, Б. Клінтон хотів "європеїзувати" – розширити надання послуг у сфері охорони здоров'я, а відтак піти далі, ніж усі його попередники. Але з іншого боку, він у союзі з республіканцями обмежив соціальну допомогу. Не вдалося йому також відвернути тенденцію до зростання нерівності у доходах, про що він і його адміністрація неодноразово декларували [10, С. 60].

Нарешті, уряд Дж. Буша-молодшого запланував зростання витрат бюджету на соціальне забезпечення з 22,9 % витратної частини бюджету у

2000 фінансовому році до 25,6 % – у 2006 р. США випереджують всі інші країни світу за обсягом виробництва та експорту наукомісткої продукції й послуг. Спостерігається випереджаючий рівень інформаційної інфраструктури, основу якої становить комплексна індустрія обробки інформації за допомогою новітньої комп'ютерної техніки і програмного забезпечення, а також засоби електрозв'язку. Обсяг обігу в галузі комп'ютерних спеціалізованих послуг США у середині 90-х рр. становив майже 200 млрд. дол. щорічно. На початку XXI ст. з приблизно 300 млн. користувачів Інтернету 50 % проживало у США, 40 % – в Європі, 5 % – в Японії й Південній Кореї та тільки 5 % – у решті світу [5, С. 334-335].

Таким чином, як свідчать факти, неоконсервативна стратегія, яку сповідує нинішній уряд Дж.Буша-молодшого, в цілому сприяє розвитку економічної системи Сполучених Штатів, її технічній модернізації та структурному удосконаленню на базі широкого розвитку науки. Можна погодитися з висновком М. Дудченка, що держава відіграє активну роль у макро- і мікро-економічних процесах, у певних випадках діючи через національні й місцеві органи влади, вона регулює приватний сектор, пропорції та напрями його розвитку через законодавство або адміністративними заходами з метою сприяння конкуренції, протидії монополізму, пом'якшення провалів ринку та для захисту інтересів певних соціальних груп [8, С. 391].

Підсумовуючи аналіз процесів еволюції економічної системи Сполучених Штатів Америки упродовж другої половини XX – початку XXI ст., вважаємо за доцільне навести відповідні міркування Б. Гаврилишина, де він дає власну оцінку складовим "архітектури суспільного ладу" США (йдеться про кінець 70-х – початок 90-х рр. XX ст.), а також висловлює думки з приводу перспектив розвитку цієї економічної системи. Як відомо, вчений вважає, що у США функціонує економічна система вільного підприємництва, яка має ті особливості, що індивідуалістсько-конкурентні цінності та політичне правління у формі боротьби за владу породжують систему, де панують приватна власність, вільний ринок та прагнення до максимізації прибутку, які уряд законодавчо затверджує, що створює суперницькі відносини між урядом, бізнесом та робітництвом [2, С. 14-15].

Б. Гаврилишин аналізує активи і пасиви американської економічної системи. До пасивів він зараховує недостатню ресурсну базу, беручи до уваги існуючі та перспективні рівні й форми споживання; зникнення у суспільстві бажання старанно й продуктивно працювати; недостатнє ноу-хау соціополітичного типу, що полягає у відповіді на питання: як управляти етнічними проблемами, містами, охороною здоров'я або усувати економічні несправедливості; низький рівень і незначні масштаби інвестицій та ін. [2, С. 24-28].

Водночас учений називає такі активи американської економічної системи: велика територія, багаті природні ресурси; продуктивне сільське господарство, яке й надалі створюватиме значні надлишки продуктів харчування, в яких світ відчуває гостру потребу; наснага до праці все ще загально поширена; ноу-хау передового типу у всіх сферах технології й управління; індустріальна база, створена завдяки високим рівням інвестицій протягом століття,

дуже широка і різногалузева, як і інфраструктура транспорту і зв'язку; інституційна структура, яка все ще сприяє політичному й економічному динамізму; значний вплив на зовнішній світ [2, С. 24].

На думку українського дослідника, "...пасиви США, здається, перевершують їх активи. Отже, зрозуміла і великою мірою вірогідна подальша втрата позицій щодо решти світу в цілому (а не окремої країни). Основна причина полягає у досить несподіваному виникненні невідповідності між компонентами суспільного ладу: цінностями, політичним правлінням і економічною системою. Вони більше не відповідають ні одна одній, ні новим внутрішнім і зовнішнім реаліям. Вони явно потребують не просто часткового ремонту, а докорінної перебудови" [2, С. 28].

Б. Гаврилишин наголошує, що всі три компоненти суспільного ладу США будуть краще узгоджені, якщо великий матеріальний і людський потенціал країни буде спрямовано на служіння економічним цілям народу, його політичним устремлінням і соціальним потребам. Він вважає, що найпершими і найістотніше повинні змінитися цінності (від індивідуалістсько-егоїстично-конкурентних до громадсько-усвідомлених кооперативних), далі політичні інституції. За таких умов економічна система вільного підприємництва могла б краще функціонувати навіть без істотних змін. Зміни могли б відбуватися хіба що у напрямку від неприборканої економічної системи вільного підприємництва до системи узгодженого вільного підприємництва [2, С. 29-39].

Оцінюючи стан економічної системи та інституцій США в нових історичних умовах розпаду соціалістичного табору та СРСР, Б. Гаврилишин звернув увагу на численні негативні явища всередині країни: ненадійне функціонування інституцій, корпоративний канібалізм, закриття підприємств, поспішні звільнення робітників, перетворення США з найбільшого кредитора у найбільшого боржника та ін. Подальше утвердження Японії та Західної Європи як світових потуг опосередковано допомогло б Сполученим Штатам навести лад у власному "інституційному домі" [2, С. 221-222].

Порівнюючи у 2001 р. економічну систему нинішньої Об'єднаної Європи і США, Б. Гаврилишин наголосив, що в ЄС враховують значно більше, ніж у Сполучених Штатах, соціальне партнерство та підтримання певного рівня соціального забезпечення громадян. Натомість у США "...панує примітивний капіталізм, в якому соціальні аспекти стоять на другому плані..." [1]. Подібну точку зору висловлюють Дж.Сакс і О. Пивоварський, котрі зазначають, що "...Сполученим Штатам краще, ніж європейським країнам, вдається утримати під контролем зростання безробіття, однак вони відстають від європейських країн у питаннях соціального забезпечення найбільш вразливих верств населення" [7, С. 322].

Література

1. Гаврилишин Б. "Світ заговорить про українське диво!"// Експрес. – 2001. – 30 серпня – 6 вересня. – С. 17.
2. Гаврилишин Б. Дороговкази в майбутнє: до ефективніших суспільств. Доповідь Римському клубові: Пер. з англ. – К.: Основи, 1993. – 238 с.
3. Історія економічних учень: Підручник/ За ред. Л.Я. Корнійчук, Н.О. Татаренко. – К.: КНЕУ, 1999. – 564 с.

4. Лановик Б.Д., Лазарович М.В., Чайковський В.Ф. Економічна історія: Курс лекцій/ За ред. Б. Лановика. – 2-ге вид., перероб. – К.: Вікар, 2000. – 300 с.
5. Леоненко П.М., Юхименко П.І. Економічна історія: Навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2004. – 499 с.
6. Лортикян Э.Л. История экономических реформ: Мировой опыт второй половины XIX-XX вв. – Харьков: Консум, 1999. – 288 с.
7. Сакс Дж., Пивоварський О. Економіка перехідного періоду: Уроки для України: Пер. з англ. – К.: Основи, 1996. – 345 с.
8. Світова економіка: Підручник/ А.С. Філіпенко, О.І. Рогач, О.І. Шнирков та ін. – К.: Либідь, 2000. – 582 с.
9. **Comparing Welfare Capitalism. Social Policy and Political Economy in Europe, Japan and the USA/** Ed. by B. Ebbinghaus and Ph. Manow. – London: Routledge, 2001. – 284 p.
10. Kowalik T. Wspolczesne systemy ekonomiczne: Powstawanie, ewolucja, kryzys. – Warszawa: Wydawnictwo WSPiZ im. L. Kozminkskiego, 2000. – 355 s.

УДК 658.14/17

*Магістрант О.М. Івашко; доц. Н.Г. Міценко,
канд. екон. наук – Львівська КА*

ДЕЯКІ ПІДХОДИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДИК ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Розглядається необхідність, проблеми та існуючі методики оцінки фінансового стану підприємства. Аналізуються переваги і недоліки різних методик, що застосовуються у вітчизняній та зарубіжній практиці.

Undergraduate O.M. Ivashko; assist. prof. N.G. Mitsenko – L'viv commercial academy

Some approaches to application of methods of estimation of the financial state of enterprise

A necessity, problems and existent methods of estimation of the financial state of enterprise are considered. Advantages and lacks of different methods which are used in domestic and foreign practice are analysed.

Одним з найвагоміших напрямків вивчення підприємства, особливо, при дослідженні загрози кризи є оцінка його фінансового стану. Важливість діагностики фінансового стану обумовлює широке коло її користувачів: власники, засновники та акціонери, менеджери, інвестори, кредитори.

У літературі трапляється визначення діагностики фінансового стану підприємства як оцінки його платоспроможності та ліквідності. На нашу думку, діагностика фінансового стану – це процес оцінки стану об'єкта, його ліквідності та платоспроможності за допомогою методики експрес-аналізу і поглибленого аналізу, що дасть змогу виявити проблеми фінансового стану підприємства, причини їх виникнення та визначити шляхи їх усунення.

Незважаючи на достатній розвиток теорії і практики оцінки фінансового стану підприємств в Україні не можна вважати, що всі проблеми в цій сфері повністю вирішені. Не розроблено чіткої методики аналізу фінансового стану підприємства. Методичні рекомендації, що надаються різними міністерствами і відомствами, спрямовані на аналіз фінансового стану підприємства у конкретних умовах: при приватизації, санації, банкрутстві, аудиторських перевірках. У вітчизняній економіці, невизначений характер якої